TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. birželio 9 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos karalystės pilietis, gyvenantis valstybėje narėje – ESS 9 straipsnis – SESV 20 ir 22 straipsniai – Teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje – ESS 50 straipsnis – Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos – Valstybės narės išstojimo iš Sąjungos pasekmės – Išbraukimas iš rinkėjų sąrašo gyvenamosios vietos valstybėje narėje – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 39 ir 40 straipsniai – Sprendimo (ES) 2020/135 galiojimas“

Byloje C-673/20

dėl *tribunal judiciaire d'Auch* (Ošo teismas, Prancūzija) 2020 m. lapkričio 17 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2020 m. gruodžio 9 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

EP

prieš

Préfet du Gers,

Institut national de la statistique et des études économiques (INSEE),

dalyvaujant

Maire de Thoux,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, kolegijų pirmininkai K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin, N. Jääskinen (pranešėjas), I. Ziemele ir J. Passer, teisėjai F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi, N. Wahl ir D. Gratsias,

generalinis advokatas A. M. Collins,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

* Proceso kalba: prancūzų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– EP, atstovaujamos *avocats* J. Fouchet ir J.-N. Caubet-Hilloutou,

– Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A.-L. Desjonquères, D. Dubois ir T. Stéhelin,

– Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos E. Gane ir A. Wellman,

– Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos J. Ciantar, R. Meyer ir M. Bauer,

– Europos Komisijos, atstovaujamos E. Montaguti, H. Krämer, C. Giolito ir A. Spina,

susipažinęs su 2022 m. vasario 24 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 50 straipsnio, SESV 18, 20 ir 21 straipsnių, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 39 ir 40 straipsnių, Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7), priimto 2019 m. spalio 17 d. ir įsigaliojusio 2020 m. vasario 1 d. (toliau – Susitarimas dėl išstojimo), 2, 3, 10, 12 ir 127 straipsnių išaiškinimo ir dėl šio susitarimo galiojimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Jungtinės Karalystės pilietės EP, nuo 1984 m. gyvenančios Prancūzijoje, ginčą su Žero (Prancūzija) prefektu bei *Institut national de la statistique et des études économiques* (Nacionalinis statistikos ir ekonominių tyrimų institutas, Prancūzija, toliau – INSEE) dėl EP išbraukimo iš rinkėjų sąrašų Prancūzijoje ir atsisakymo pakartotinai įrašyti ją į atitinkamą papildomą rinkėjų sąrašą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

ESS ir SESV

3 ESS 9 straipsnyje nustatyta:

„<…> Kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis. Sąjungos pilietybė papildo nacionalinę pilietybę, bet jos nepakeičia.“

4 ESS 50 straipsnyje numatyta:

„1. Bet kuri valstybė narė pagal savo konstitucines nuostatas gali nuspręsti išstoti iš Sąjungos.

2. Nusprendusi išstoti iš Sąjungos valstybė narė apie savo ketinimą praneša Europos Vadovų Tarybai. Vadovaudamasi Europos Vadovų Tarybos pateiktomis gairėmis, Sąjunga susidera ir

sudaro su ta valstybe susitarimą, kuriame nustatoma išstojimo iš Sąjungos tvarka atsižvelgiant į pagrindinius būsimų tos valstybės santykių su Sąjunga principus. Dėl šio susitarimo deramasi pagal [SESV] 218 straipsnio 3 dalį. Gavusi Europos Parlamento pritarimą, jį Sąjungos vardu sudaro [Europos Sąjungos] Taryba spręsdama kvalifikuota balsų dauguma.

3. Jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su išstojančia valstybe nare, vieningai nenusprendžia pratęsti termino, Sutartys tai valstybei nustoja galioti nuo susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dienos arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai gaunamas šio straipsnio 2 dalyje nurodytas pranešimas.

<…>“

5 SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.“

6 SESV 20 straipsnyje nurodyta:

„1. Įvedama Sąjungos pilietybė. Kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis. Sąjungos pilietybė ne pakeičia valstybės pilietybę, o ją papildo.

2. Sąjungos piliečiai turi Sutartyse numatytas teises ir pareigas. Jie, be kita ko, turi:

<…>

b) teisę balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose valstybėje narėje, kurioje jie gyvena, tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai.“

7 SESV 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikydamasis Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.“

8 SESV 22 straipsnyje numatyta:

„1. Kiekvienas Sąjungos pilietis, gyvendamas valstybėje narėje ir nebūdamas jos pilietis, turi teisę balsuoti ir būti kandidatu per vietos savivaldos rinkimus valstybėje narėje, kurioje gyvena, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir tos valstybės piliečiai. <…>

2. <…> [K]iekvienas Sąjungos pilietis, gyvendamas valstybėje narėje ir nebūdamas jos pilietis, turi teisę balsuoti ir būti kandidatu per Europos Parlamento rinkimus valstybėje narėje, kurioje gyvena, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir tos valstybės piliečiai. <…>“

Chartija

9 Chartijos 39 straipsnio „Teisė balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose“ 1 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose valstybėje narėje, kurioje jis gyvena, tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai.“

10 Chartijos 40 straipsnyje „Teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose“ nustatyta:

„Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose valstybėje narėje, kurioje jis gyvena, tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai.“

Susitarimas dėl išstojimo

11 Susitarimas dėl išstojimo Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (EAEB) vardu buvo patvirtintas 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimu (ES) 2020/135 (OL L 29, 2020, p. 1).

12 Šio susitarimo preambulės ketvirtoje, šeštoje ir aštuntoje pastraipose nustatyta:

„PRISIMINDAMOS, kad, vadovaujantis [ESS 50 straipsniu] kartu su [EA] 106a straipsniu ir laikantis šiame Susitarime nustatytos tvarkos, nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Jungtinei Karalystei nustoja galioti visa Sąjungos ir Euratomo teisė,

<…>

PRIPAŽINDAMOS, kad būtina suteikti abipusę Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, taip pat jų šeimos narių, kurie iki šiame Susitarime nustatytos dienos naudojosi teise laisvai judėti, apsaugą ir užtikrinti, kad jų teisės pagal šį Susitarimą būtų galimos įgyvendinti ir grindžiamos nediskriminavimo principu; taip pat pripažindamos, kad turėtų būti saugomos dėl socialinio draudimo laikotarpių atsirandančios teisės,

<…>

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad tiek Sąjungai, tiek Jungtinei Karalystei naudinga nustatyti pereinamąjį, arba įgyvendinimo, laikotarpį, kuriuo – nepaisant visų Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos pasekmių Jungtinės Karalystės dalyvavimui Sąjungos institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų darbe, visų pirma visų pasiūlytų kandidatų į Sąjungos institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų narius ir paskirtų arba išrinktų narių įgaliojimų pasibaigimo šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, kiek tai susiję su Jungtinės Karalystės naryste Sąjungoje, – Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje turėtų būti taikoma Sąjungos teisė, įskaitant tarptautinius susitarimus, ir paprastai jos poveikis turėtų būti toks pat kaip ir valstybėms narėms, kad laikotarpiu, kuriuo bus vedamos derybos dėl susitarimo (-ų) dėl būsimų santykių, būtų išvengta trikdžių.“

13 Šio susitarimo pirmoje dalyje „Bendros nuostatos“ yra 1–8 straipsniai. Jo 2 straipsnio c–e punktuose nurodyta:

„Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

<…>

c) Sąjungos pilietis – tai bet kuris asmuo, turintis valstybės narės pilietybę;

d) Jungtinės Karalystės pilietis – Jungtinės Karalystės pilietis, kaip apibrėžta 1982 m. gruodžio 31 d. Naujojoje Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės Vyriausybės deklaracijoje dėl termino „piliečiai“ apibrėžimo <…> kartu su Deklaracija Nr. 63, pridėta prie Lisabonos sutartį priėmusios tarpvyriausybinės konferencijos baigiamojo akto <…>;

e) pereinamasis laikotarpis – 126 straipsnyje nustatytas laikotarpis.“

14 Susitarimo dėl išstojimo antrą dalį „Piliečių teisės“ sudaro 9–39 straipsniai. Šio susitarimo 9 straipsnio c ir d punktuose nustatyta:

„Nedarant poveikio III antraštinei daliai, šioje dalyje vartojamos šios terminų apibrėžtys:

<…>

c) priimančioji valstybė:
   i) Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių atveju – Jungtinė Karalystė, jei iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie pagal Sąjungos teisę naudojosi teise gyventi toje šalyje ir po to laikotarpio pabaigos toliau ten gyvena;
   ii) Jungtinės Karalystės piliečių ir jų šeimos narių atveju – valstybė narė, kurioje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie pagal Sąjungos teisę naudojosi teise gyventi toje šalyje ir kurioje jie toliau gyvena po to laikotarpio pabaigos;

d) darbo valstybė:
   i) Sąjungos piliečių atveju – Jungtinė Karalystė, jei iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie ten vykdė ekonominę veiklą kaip pasienio darbuotojai ir po to laikotarpio pabaigos toliau ją ten vykdo;
   ii) Jungtinės Karalystės piliečių atveju – valstybė narė, kurioje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie vykdė ekonominę veiklą kaip pasienio darbuotojai ir kurioje jie toliau ją vykdo po to laikotarpio pabaigos.“

15 Šio susitarimo 10 straipsnyje „Subjektinė taikymo sritis“ numatyta:

„1. Nedarant poveikio III antraštinei daliai, ši dalis taikoma šiems asmenims:

a) Sąjungos piliečiams, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos teisę naudojosi teise gyventi Jungtinėje Karalystėje ir po to laikotarpio pabaigos toliau ten gyvena;

b) Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos teisę naudojosi teise gyventi valstybėje narėje ir po to laikotarpio pabaigos toliau ten gyvena;

<…>“

16 Susitarimo dėl išstojimo 12 straipsnyje „Nediskriminavimas“ nustatyta:

„Tiek, kiek taikoma ši dalis, ir nedarant poveikio jokiai specialiajai joje išdėstytai nuostatai, priimančiojoje valstybėje ir darbo valstybėje draudžiama bet kokia šio Susitarimo 10 straipsnyje nurodytų asmenų diskriminacija dėl pilietybės, kaip nustatyta SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje.“

17 Šio susitarimo 13–39 straipsniuose įtvirtintos nuostatos, kuriose paaiškinamas teisių, kuriomis naudojasi šio susitarimo antroje dalyje nurodyti asmenys, turinys.

18 To paties susitarimo 126 straipsnyje „Pereinamasis laikotarpis“ nustatyta:

„Nustatomas pereinamasis, arba įgyvendinimo, laikotarpis, kuris prasideda šio Susitarimo įsigaliojimo dieną ir pasibaigia 2020 m. gruodžio 31 d.“

19 Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnyje „Pereinamojo laikotarpio aprėptis“ numatyta:

„1. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikoma Sąjungos teisė.

Tačiau pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje netaikomos toliau nurodytos Sutarčių ir Sąjungos institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų priimtų aktų nuostatos:

<…>

b) [ESS] 11 straipsnio 4 dalis, SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktas, 22 straipsnis ir 24 straipsnio pirma pastraipa, [Chartijos] 39 ir 40 straipsniai ir pagal tas nuostatas priimti aktai.

<…>

6. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, laikoma, kad pereinamuoju laikotarpiu bet kuri pagal 1 dalį taikytinoje Sąjungos teisėje, įskaitant valstybių narių įgyvendinamą ir taikomą teisę, esanti nuoroda į valstybes nares apima Jungtinę Karalystę.“

20 Susitarimas, vadovaujantis jo 185 straipsniu, įsigaliojo 2020 m. vasario 1 d. Be to, iš šio straipsnio ketvirtos pastraipos matyti, kad susitarimo antra dalis taikoma nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Prancūzijos teisė

21 1958 m. spalio 4 d. Konstitucijos 88-3 straipsnio redakcijoje, įtvirtintoje 1993 m. liepos 27 d. *loi constitutionnelle nº 93–952* (Konstitucinis įstatymas Nr. 93-952) (JORF, 1993 m. liepos 28 d., p. 10600), nustatyta:

„Laikantis abipusiškumo principo ir [ESS] nustatytos tvarkos, teisė balsuoti ir būti kandidatu per vietos savivaldos rinkimus gali būti suteikta tik Prancūzijoje gyvenantiems Sąjungos piliečiams. <…>“

22 *Code électoral, issu de la loi organique nº 98-404 du 25 mai 1998 déterminant les conditions d'application de l'article 88-3 de la Constitution relatif à l'exercice par les citoyens de l'Union européenne résidant en France, autres que les ressortissants français, du droit de vote et d'éligibilité aux élections municipales, et portant transposition de la directive 94/80/CE du 19 décembre 1994* (Rinkimų kodeksas, priimtas 1998 m. gegužės 25 d. Organiniu įstatymu Nr. 98-404, kuriuo nustatomos Konstitucijos 88-3 straipsnio, reglamentuojančio Prancūzijoje gyvenančių Europos Sąjungos piliečių, kurie nėra Prancūzijos piliečiai, naudojimąsi teise balsuoti

ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose, taikymo sąlygos ir į nacionalinę teisę perkeliama 1994 m. gruodžio 19 d. Direktyva 94/80/EB) (JORF, 1998 m. gegužės 26 d., p. 7975), LO 227-1 straipsnyje nustatyta:

„Prancūzijoje gyvenantys Europos Sąjungos piliečiai, kurie nėra Prancūzijos piliečiai, gali dalyvauti savivaldybių tarybų rinkimuose tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir Prancūzijos rinkėjai, atsižvelgiant į šio skirsnio nuostatas.

Pirmoje pastraipoje nurodyti asmenys laikomi gyvenančiais Prancūzijoje, jeigu jie ten faktiškai arba nuolat gyvena.

<…>“

23 Rinkimų kodekso LO 227-2 straipsnyje numatyta:

„Tam, kad galėtų pasinaudoti teise balsuoti, LO 227-1 straipsnyje nurodyti asmenys turi būti jų prašymu įtraukti į papildomą rinkėjų sąrašą.

Jie gali prašyti juos įtraukti, jeigu turi rinkimų teisę savo kilmės valstybėje ir atitinka teisines sąlygas, išskyrus Prancūzijos pilietybę, būti rinkėjais ir būti įtraukti į rinkėjų sąrašą Prancūzijoje.“

24 Pagal Rinkimų kodekso L 16 straipsnio III dalies 2 punktą INSEE yra atsakingas už mirusių rinkėjų ir rinkėjų, kurie nebeturi teisės balsuoti, vardų ir pavardžių išbraukimą iš rinkėjų sąrašo.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

25 Jungtinės Karalystės pilietė EP nuo 1984 m. gyvena Prancūzijoje ir yra susituokusi su Prancūzijos piliečiu. Ji neprašė Prancūzijos Respublikos pilietybės ir jos neįgijo.

26 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojus Susitarimui dėl išstojimo, EP nuo tos dienos buvo išbraukta iš rinkėjų sąrašų Prancūzijoje. Taigi ji negalėjo dalyvauti 2020 m. kovo 15 d. vykusiuose vietos savivaldos rinkimuose.

27 2020 m. spalio 6 d. EP pateikė prašymą iš naujo įtraukti ją į rinkėjų sąrašą, skirtą Prancūzijos pilietybės neturintiems Sąjungos piliečiams.

28 2020 m. spalio 7 d. sprendimu Thoux savivaldybės (Prancūzija) meras atmetė šį prašymą.

29 Ginčydama tą sprendimą, EP 2020 m. lapkričio 9 d. kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

30 Tame teisme EP pabrėžia, kad nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidate Jungtinėje Karalystėje dėl Jungtinės Karalystės teisės normos, pagal kurią šios valstybės pilietis, kuris daugiau kaip 15 metų gyvena užsienyje, nebeturi teisės dalyvauti rinkimuose šioje valstybėje (toliau – 15 metų taisyklė).

31 Taigi EP situacija skiriasi nuo tos, dėl kurios *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) nusprendė, kad dėl Sąjungos pilietybės netekimo nėra neproporcingai pažeidžiamos atitinkamo asmens pilietinės ir politinės teisės, nes jis galėjo balsuoti referendume dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos ir 2019 m. Jungtinėje Karalystėje organizuotuose parlamento rinkimuose. Vis dėlto EP atveju taip nėra.

32 EP teigimu, SESV 20 straipsnyje įtvirtinto Sąjungos piliečio statuso praradimas negali būti automatinis Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos padarinys. Ji priduria, kad toks praradimas pažeidžia teisinio saugumo ir proporcingumo principus ir kad tai taip pat yra diskriminacija tarp Sąjungos piliečių ir jos judėjimo laisvės pažeidimas.

33 Thoux savivaldybės meras primena, kad pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas EP negali būti įrašyta į rinkėjų sąrašus.

34 Žero prefektas prašo atmesti skundą. Jis, be kita ko, teigia, kad 2020 m. vasario 1 d. įvykęs Jungtinės Karalystės išstojimas iš Sąjungos lėmė tai, kad šios valstybės piliečiai neteko teisės balsuoti ir būti kandidatais Prancūzijoje vykstančiuose vietos savivaldos ir Europos Parlamento rinkimuose, todėl INSEE savo iniciatyva išbraukė tokius Jungtinės Karalystės piliečius, kaip EP, kurie neturi Prancūzijos pilietybės, iš papildomų rinkėjų sąrašų.

35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad EP visiškai neturi balsavimo teisės, nes negali balsuoti rinkimuose Jungtinėje Karalystėje dėl 15 metų taisyklės, o pagal Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnį taip pat prarado teisę balsuoti Europos Parlamento rinkimuose ir Prancūzijos vietos savivaldos rinkimuose.

36 Tas teismas mano, kad šio susitarimo nuostatų taikymas EP neproporcingai pažeidžia jos pagrindinę teisę balsuoti.

37 Šiomis aplinkybėmis *tribunal judiciaire d'Auch* (Ošo teismas, Prancūzija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [ESS] 50 straipsnį ir [Susitarimą dėl išstojimo] reikia aiškinti taip, kad pagal juos Europos Sąjungos pilietybė panaikinama Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pasinaudojo teise laisvai judėti ir įsikurti kitos valstybės narės teritorijoje, visų pirma tiems, kurie kitos valstybės narės teritorijoje gyvena ilgiau kaip 15 metų ir kuriems taikoma Jungtinėje Karalystėje nustatyta vadinamoji [15 metų taisyklė], dėl kurios jie praranda bet kokią teisę balsuoti?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Susitarimo dėl išstojimo 2, 3, 10, 12 ir 127 straipsnius ir jo preambulės šeštą pastraipą, taip pat [SESV] 18, 20 ir 21 straipsnius reikia aiškinti taip, kad pagal juos tokiems Jungtinės Karalystės piliečiams be išimčių leidžiama išsaugoti dėl Europos Sąjungos pilietybės turimas teises, kuriomis jie naudojosi iki jų valstybės išstojimo iš Europos Sąjungos?

3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar Susitarimas dėl išstojimo iš dalies negalioja tiek, kiek juo pažeidžiami principai, kuriais grindžiama Europos Sąjungos tapatybė, visų pirma [SESV] 18, 20 ir 21 straipsniai, taip pat [Chartijos] 39 ir 40 straipsniai, ir ar juo nepažeidžiamas proporcingumo principas, nes jame nėra nuostatos, sudarančios [minėtiems asmenims] galimybę išsaugoti šias teises be išimčių?

4. Bet kuriuo atveju, ar Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalies b punktas iš dalies negalioja tiek, kiek juo pažeidžiami [SESV] 18, 20 ir 21 straipsniai, taip pat [Chartijos] 39 ir 40 straipsniai, nes pagal jį Sąjungos piliečiai, kurie pasinaudojo teise laisvai judėti ir laisvai įsikūrė Jungtinėje Karalystėje, netenka teisės balsuoti ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus šioje šalyje, ir, jeigu Bendrasis Teismas ir Teisingumo Teismas jį aiškina taip pat kaip Prancūzijos *Conseil d'État* (Valstybės Taryba), ar taip nėra pažeidžiamos ir Jungtinės

Karalystės piliečių, pasinaudojusių laisve judėti ir įsikurti kitos valstybės narės teritorijoje daugiau kaip prieš 15 metų ir kuriems taikoma Jungtinėje Karalystėje nustatyta [15 metų taisyklė], dėl kurios jie praranda bet kokią teisę balsuoti, teisės?“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

38 2022 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo dokumentą, juo EP paprašė atnaujinti žodinę proceso dalį pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsnį.

39 Grįsdama savo prašymą EP nurodė aplinkybę, kad 2022 m. kovo 22 d. *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija), nelaukdama Teisingumo Teismo sprendimo šioje byloje, priėmė sprendimą panašioje į pagrindinę byloje dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos pasekmių Prancūzijoje gyvenančių Jungtinės Karalystės piliečių statusui pagal Sąjungos teisės normas dėl pilietybės. Ji taip pat nurodė nesutinkanti su 2022 m. vasario 24 d. generalinio advokato išvada, kurioje, be kita ko, nebuvo atsakyta į kelis jos argumentus.

40 Šiuo klausimu primintina, kad, pirma, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute ir Procedūros reglamente šio statuto 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiesiems asmenims nenumatyta galimybės pateikti pastabų dėl generalinio advokato išvados (2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.*, C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

41 Antra, pagal SESV 252 straipsnio antrą pastraipą generalinis advokatas viešame posėdyje visiškai nešališkai ir nepriklausomai teikia motyvuotą išvadą dėl bylų, kuriose pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statutą jis privalo dalyvauti. Taigi tai yra ne Teisingumo Teismui nepriklausančios institucijos nuomonė, skirta teisėjams ar šalims, o individuali, motyvuota ir viešai išreikšta pačios institucijos nario nuomonė. Tokiomis aplinkybėmis šalys negali pateikti nuomonės dėl generalinio advokato išvados (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 21 punktą). Taip pat pažymėtina, kad Teisingumo Teismo nesaisto nei generalinio advokato išvada, nei ją grindžiantys motyvai. Taigi suinteresuotojo asmens nesutikimas su generalinio advokato išvada, nepaisant to, kokie klausimai joje nagrinėjami, savaime negali būti motyvas, pateisinantis žodinės proceso dalies atnaujinimą (2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.*, C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

42 Pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti pradėti ar atnaujinti žodinę proceso dalį – pirmiausia, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu baigus žodinę proceso dalį šalis pateikė naują faktą, kuris gali būti lemiamas Teisingumo Teismui priimant sprendimą, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.

43 Vis dėlto nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, mano, kad turi visą informaciją, būtiną sprendimui dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Be to, jis pažymi, kad įrodymai, kuriuos grįsdama savo prašymą atnaujinti žodinę proceso dalį pateikė EP, įskaitant nurodytą nacionalinį sprendimą, nėra nauji faktai, galintys turėti įtakos sprendimui, kurį jis turi priimti.

44 Šiomis aplinkybėmis nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

45 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar ESS 9 bei 50 straipsniai ir SESV 20–22 straipsniai, siejami su Susitarimu dėl išstojimo, turi būti aiškinami taip, kad nuo tada, kai 2020 m. vasario 1 d. Jungtinė Karalystė išstojo iš Sąjungos, šios valstybės piliečiai, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nebeturi Sąjungos piliečio statuso ir, konkrečiau kalbant, SESV 20 straipsnio 2 dalies b punkte ir 22 straipsnyje įtvirtintos teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, įskaitant atvejus, kai pagal jų pilietybės valstybės teisę jie taip pat neturi teisės balsuoti tos valstybės organizuojamuose rinkimuose.

46 Pirma, reikia pabrėžti, Sąjungos pilietybės sąlyga yra turėti valstybės narės pilietybę.

47 Pagal ESS 9 straipsnį ir SESV 20 straipsnio 1 dalį Sąjungos piliečiai turi turėti valstybės narės pilietybę. Iš šių nuostatų taip pat matyti, kad Sąjungos pilietybė ne pakeičia valstybės pilietybę, o ją papildo.

48 Taigi ESS 9 straipsnyje ir SESV 20 straipsnyje Sutarčių rengėjai įtvirtino neatsiejamą ir išimtinį ryšį tarp valstybės narės pilietybės turėjimo ir Sąjungos piliečio statuso įgijimo ir jo išsaugojimo.

49 Būtent atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal SESV 20 straipsnį kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, suteikiamas Sąjungos piliečio statusas, kuris, remiantis suformuota jurisprudencija, valstybių narių piliečiams yra pagrindinis statusas (2022 m. sausio 18 d. Sprendimo *Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas)*, C-118/20, EU:C:2022:34, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

50 SESV 20 straipsnio 2 dalyje ir SESV 21 ir 22 straipsniuose įtvirtintos tam tikros teisės į Sąjungos piliečio statusą. Sąjungos pilietybė kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikia pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, laikantis SESV ir jai vykdyti patvirtintose priemonėse nustatytų apribojimų ir reikalavimų (2018 m. gegužės 8 d. Sprendimo *K. A. ir kt. (Šeimos susijungimas Belgijoje)*, C-82/16, EU:C:2018:308, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

51 Kalbant konkrečiai apie Sąjungos piliečius, gyvenančius valstybėje narėje, kurios piliečiai jie nėra, pažymėtina, kad pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktą ir 22 straipsnį šios teisės apima teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose valstybėje narėje, kurioje jie gyvena, tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai. Chartijos 40 straipsnyje ši teisė taip pat pripažįstama. Vis dėlto nė vienoje iš šių nuostatų nėra įtvirtinta tokia trečiųjų šalių piliečių teisė.

52 Kaip pažymėjo Komisija, aplinkybė, kad asmuo pasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi kitos valstybės narės teritorijoje tuo metu, kai valstybė, kurios pilietis jis yra, buvo valstybė narė, nesuteikia jam galimybės išsaugoti Sąjungos piliečio statusą ir visas su juo susijusias teises pagal SESV, jeigu dėl jo kilmės valstybės išstojimo iš Sąjungos jis nebeturi valstybės narės pilietybės.

53 Antra, dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos pasekmių šios valstybės piliečiams svarbu pažymėti, kad ESS 50 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kiekviena valstybė narė pagal savo konstitucines nuostatas gali nuspręsti išstoti iš Sąjungos. Tuo remiantis darytina išvada, kad

atitinkama valstybė narė neprivalo derinti savo sprendimo nei su kitomis valstybėmis narėmis, nei su Sąjungos institucijomis. Sprendimas išstoti priklauso tik nuo šios valstybės narės valios, išreikštos pagal jos konstitucines nuostatas, taigi nuo jos suverenaus pasirinkimo (2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Wightman ir kt.*, C-621/18, EU:C:2018:999, 50 punktas).

54 Kaip yra priminęs Teisingumo Teismas, ESS 50 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta išstojimo procedūra, apimanti, pirma, pranešimą Europos Vadovų Tarybai apie ketinimą išstoti, antra, derybas ir susitarimo, kuriame nustatoma išstojimo tvarka atsižvelgiant į būsimus atitinkamos valstybės ir Sąjungos santykius, sudarymą ir, trečia, jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su atitinkama valstybe nare, vienbalsiai nenusprendžia pratęsti termino, patį išstojimą iš Sąjungos šio susitarimo įsigaliojimo dieną arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai Europos Vadovų Tarybai pateikiamas pranešimas (2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Governor of Cloverhill Prison ir kt.*, C-479/21 PPU, EU:C:2021:929, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 Taigi pagal ESS 50 straipsnio 3 dalį Sutartys nustojo būti taikomos Jungtinei Karalystei jos išstojimo dieną, t. y. 2020 m. vasario 1 d., ir nuo šios datos ši valstybė nebėra valstybė narė (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 16 d. Nutarties *Sharpston / Taryba ir valstybių narių vyriausybių atstovai*, C-685/20 P, EU:C:2021:485, 53 punktą).

56 Vadinasi, nuo 2020 m. vasario 1 d. Jungtinės Karalystės piliečiai nebeturi valstybės narės pilietybės, o yra trečiosios valstybės piliečiai.

57 Kaip matyti iš šio sprendimo 46–51 punktų, turėti valstybės narės pilietybę yra būtina sąlyga tam, kad asmuo galėtų įgyti ir išlaikyti Sąjungos piliečio statusą ir naudotis visomis su juo susijusiomis teisėmis. Taigi netekęs valstybės narės pilietybės atitinkamas asmuo automatiškai netenka Sąjungos piliečio statuso.

58 Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad Jungtinės Karalystės piliečiai nuo 2020 m. vasario 1 d. yra trečiosios valstybės piliečiai, todėl nuo tos dienos jie prarado Sąjungos piliečio statusą. Vadinasi, pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktą ir 22 straipsnį jie nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Šiuo aspektu nesvarbu, kad Jungtinės Karalystės piliečiai anksčiau pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje.

59 Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuogąstavimų, kiek tai susiję su, jo nuomone, neproporcingomis pasekmėmis, dėl Sąjungos piliečio statuso netekimo kylančiomis tokiam Jungtinės Karalystės piliečiui, kaip EP, kuri pagal 15 metų taisyklę neturi teisės balsuoti Jungtinėje Karalystėje, reikia patikslinti, kad šio statuso netekimas ir dėl tos priežasties teisės balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose šio piliečio gyvenamosios vietos valstybėje narėje praradimas yra, kaip savo išvados 42 punkte nurodė generalinis advokatas, Jungtinės Karalystės suverenaus sprendimo išstoti iš Sąjungos pagal ESS 50 straipsnio 1 dalį savaiminė pasekmė.

60 Be to, kalbant apie 15 metų taisyklę, pažymėtina, kad ji yra šios buvusios valstybės narės, dabar – trečiosios valstybės, rinkimų teisės aktuose įtvirtintas pasirinkimas.

61 Šiomis aplinkybėmis nei valstybių narių kompetentingos institucijos, nei jų teismai negali būti įpareigoti atsižvelgdami į proporcingumo principą individualiai nagrinėti Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmių atitinkamam asmeniui.

62 Pažymėtina, kad šio statuso ir teisės balsuoti ir būti kandidatu atitinkamo asmens gyvenamosios vietos valstybėje narėje organizuojamuose rinkimuose netekimas yra savaiminė buvusios valstybės narės suverenaus sprendimo pagal ESS 50 straipsnio 1 dalį išstoti iš Sąjungos ir tapti trečiąja valstybe pasekmė. Bylos, kuriose Teisingumo Teismas įtvirtino pareigą individualiai išnagrinėti Sąjungos pilietybės netekimo pasekmių proporcingumą, buvo susijusios su specifinėmis situacijomis, kai valstybė narė atėmė asmenų pilietybę *ex lege* (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 12 d. Sprendimo *Tjebbes ir kt.*, C-221/17, EU:C:2019:189, 48 punktą) arba pagal tos valstybės narės kompetentingų institucijų priimtą individualų sprendimą (šiuo klausimu žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Rottmann*, C-135/08, EU:C:2010:104, 42 punktą ir 2022 m. sausio 18 d. Sprendimo *Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas)*, C-118/20, EU:C:2022:34, 74 punktą). Taigi šiuose įvairiuose sprendimuose suformuotos jurisprudencijos negalima pritaikyti tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.

63 Trečia, dėl klausimo, ar pagal Susitarimą dėl išstojimo Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos, taigi, ir po to, kai 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojo šis susitarimas, Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje pagal Sąjungos teisę iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, išsaugoma teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje, pažymėtina, kad šiame susitarime nėra nuostatos, leidžiančios teigti, kad pagal jį tokiems piliečiams suteikiama ši teisė.

64 Konkrečiai kalbant, pažymėtina, kad pagal Susitarimo dėl išstojimo preambulės ketvirtą pastraipą, laikantis šiame susitarime nustatytos tvarkos, nuo jo įsigaliojimo dienos Jungtinei Karalystei nebetaikoma visa Sąjungos teisė.

65 Kiek tai susiję su šia tvarka, skirta tam, kad Jungtinės Karalystės išstojimas iš Sąjungos vyktų tvarkingai (šiuo klausimu žr. 2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Wightman ir kt.*, C-621/18, EU:C:2018:999, 56 punktą), Susitarime dėl išstojimo išskiriami du laikotarpiai.

66 Viena vertus, pagal Susitarimo dėl išstojimo 2 straipsnio e punktą, siejamą su jo 126 straipsniu, numatytas pereinamasis laikotarpis nuo 2020 m. vasario 1 d. iki gruodžio 31 d.

67 Šio susitarimo 127 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, taip pat nurodytas susitarimo preambulės aštuntoje pastraipoje, pagal kurį Sąjungos teisė pereinamuoju laikotarpiu buvo taikoma Jungtinėje Karalystėje ir šios valstybės teritorijoje. Nukrypstant nuo šio principo, pagal minėto susitarimo 127 straipsnio 1 dalies b punktą Jungtinei Karalystei ir šios valstybės teritorijoje aiškiai netaikomas SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktas ir 22 straipsnis, taip pat Chartijos 39 ir 40 straipsniai, t. y. Sąjungos pirminės teisės nuostatos, susijusios su Sąjungos piliečių teise balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

68 Kaip tvirtina EP, pagal Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalies b punktą šis netaikymas apima Jungtinę Karalystę ir šios valstybės teritoriją, kaip ji apibrėžta šio susitarimo 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta šio susitarimo teritorinė taikymo sritis, ir aiškiai neminimi šios valstybės piliečiai. Vis dėlto manytina, kad minėtas netaikymas taip pat apima Jungtinės Karalystės piliečius, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje pagal Sąjungos teisę.

69 Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kartu su jo 6 dalimi.

70 Iš pastarosios nuostatos matyti, kad valstybėms narėms įgyvendinant ir taikant Sąjungos teisės nuostatas, kurios netaikomos pagal šio susitarimo 127 straipsnio 1 dalies b punktą, jos suprantamos taip, kad jų teritorinė taikymo sritis neapima Jungtinės Karalystės. Tarp šių nuostatų yra SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktas ir 22 straipsnis, taip pat Chartijos 39 ir 40 straipsniai, susiję su teise balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose. Ši teisė suteikiama visiems Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje, kurios piliečiai jie nėra, o SESV 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Sąjungos pilietis yra „kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę“.

71 Vadinasi, nuo 2020 m. vasario 1 d. valstybės narės, taikydamos SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktą ir 22 straipsnį bei Chartijos 39 ir 40 straipsnius, nebeprivalėjo Jungtinės Karalystės piliečių prilyginti valstybės narės piliečiams, taigi, ir suteikti jų teritorijoje gyvenantiems Jungtinės Karalystės piliečiams teisės balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose, kuri pagal šias nuostatas pripažįstama asmenims, turintiems valstybės narės pilietybę ir kartu Sąjungos piliečio statusą.

72 Bet kuriuo atveju priešingas Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimas, pagal kurį šis susitarimas taikomas tik Jungtinės Karalystės teritorijoje, taigi tik Sąjungos piliečiams, kurie šioje valstybėje gyveno pereinamuoju laikotarpiu, sukurtų šiuo susitarimu Jungtinės Karalystės ir Sąjungos piliečiams suteikiamų teisių asimetriją. Tokia asimetrija prieštarautų minėto susitarimo preambulės šeštoje pastraipoje nurodytam tikslui užtikrinti abipusę Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos naudojosi teise laisvai judėti, apsaugą.

73 Kita vertus, dėl laikotarpio, prasidėjusio pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, t. y. nuo 2021 m. sausio 1 d., Susitarimo dėl išstojimo antroje dalyje numatytos taisyklės, skirtos abipusiškai ir vienodai apsaugoti Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, nurodytų atitinkamai šio susitarimo 10 straipsnio a ir b punktuose, kurie pasinaudojo teisėmis laisvai judėti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, padėtį.

74 Šiomis taisyklėmis, kurios pagal šio susitarimo 185 straipsnio ketvirtą pastraipą taikomos nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos, kaip priminta šio sprendimo 72 punkte, siekiama užtikrinti abipusę šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytų Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių apsaugą. Pagal Susitarimo dėl išstojimo 13–39 straipsnius šios taisyklės susijusios su teisėmis gyventi šalyje, darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų teisėmis, profesine kvalifikacija ir socialinės apsaugos sistemų koordinavimu.

75 Vis dėlto, kaip nurodyta šio susitarimo 127 straipsnio 1 dalies b punkte, kiek tai susiję su pereinamuoju laikotarpiu, tarp teisių, konkrečiai numatytų jo antroje dalyje, nėra Jungtinės Karalystės piliečių, pasinaudojusių teise gyventi Sąjungos valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir toliau joje gyvenančių, teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

76 Be to, šiomis aplinkybėmis svarbu pažymėti, kad Susitarimo dėl išstojimo 12 straipsnyje numatytas bet kokios šio susitarimo 10 straipsnyje nurodytų asmenų diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą, priimančiojoje valstybėje, kaip tai suprantama pagal šio susitarimo 9 straipsnio c punktą, ir darbo valstybėje, kaip apibrėžta šio susitarimo 9 straipsnio d punkte, pagal to paties susitarimo 12 straipsnio nuostatas apima šio susitarimo antrą dalį.

77 Vis dėlto Susitarimo dėl išstojimo 10 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytų Jungtinės Karalystės piliečių teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje nepatenka į šio susitarimo antros dalies taikymo sritį. Taigi toks Jungtinės Karalystės pilietis kaip EP, kuri pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir toliau joje gyvena, negali veiksmingai remtis šiuo diskriminacijos draudimu reikalaudama teisės balsuoti ir būti kandidate vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kurios neteko dėl Jungtinės Karalystės suverenaus sprendimo išstoti iš Sąjungos.

78 Tęsiant pirma išdėstytus samprotavimus, taip pat primintina, kad SESV 18 straipsnio pirma pastraipa netaikoma galimo nevienodo požiūrio į valstybių narių ir trečiųjų valstybių piliečius atveju (šiuo klausimu žr. 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

79 Be to, dėl SESV 21 straipsnio primintina, kad jo 1 dalyje numatyta kiekvieno Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, ir, kaip matyti iš SESV 20 straipsnio 1 dalies, tai taikoma kiekvienam valstybės narės pilietybę turinčiam asmeniui, bet netaikoma trečiosios valstybės piliečiui (2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, 41 punktas).

80 Tiek, kiek pagal Susitarimą dėl išstojimo SESV 18 straipsnio pirma pastraipa ir SESV 21 straipsnio pirma pastraipa buvo taikomos pereinamuoju laikotarpiu ir vėliau, šios nuostatos negali būti aiškinamos taip, kad pagal jas teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje taip pat suteikiama Jungtinės Karalystės piliečiams, nebeturintiems valstybės narės pilietybės, nes priešingu atveju būtų pažeistas SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktas bei 22 straipsnis, Chartijos 40 straipsnis ir Susitarimo dėl išstojimo nuostatos.

81 Taigi SESV 18 straipsnio pirma pastraipa ir 21 straipsnio pirma pastraipa negali būti aiškinamos taip, kad pagal jas valstybės narės įpareigojamos po 2020 m. vasario 1 d. ir toliau suteikti jų teritorijoje gyvenantiems Jungtinės Karalystės piliečiams teisę balsuoti ir būti kandidatais šioje teritorijoje organizuojamuose vietos savivaldos rinkimuose, kurią jos suteikia Sąjungos piliečiams.

82 Šis aiškinimas neatima iš valstybių narių galimybės jų nacionalinėje teisėje nustatytomis sąlygomis suteikti jų teritorijoje gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams teisę balsuoti ir būti kandidatais.

83 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti, kad ESS 9 bei 50 straipsniai ir SESV 20–22 straipsniai, siejami su Susitarimu dėl išstojimo, turi būti aiškinami taip, kad nuo tada, kai 2020 m. vasario 1 d. Jungtinė Karalystė išstojo iš Sąjungos, šios valstybės piliečiai, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nebeturi Sąjungos piliečio statuso ir, konkrečiau kalbant, SESV 20 straipsnio 2 dalies b punkte ir 22 straipsnyje įtvirtintos teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, įskaitant atvejus, kai pagal jų pilietybės valstybės teisę jie taip pat neturi teisės balsuoti tos valstybės organizuojamuose rinkimuose.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo klausimų

84 Trečiasis ir ketvirtasis klausimai pateikti dėl Susitarimo dėl išstojimo galiojimo, todėl reikia priminti, kad nagrinėdamas tiek ieškinį dėl panaikinimo, tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją vertinti, ar Sąjungos sudarytas tarptautinis

susitarimas yra suderinamas su Sutartimis ir tarptautinės teisės normomis, kurios pagal Sutartis yra privalomos Sąjungai (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

85 Kai Teisingumo Teismui, kaip nagrinėjamu atveju, pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos sudaryto tarptautinio susitarimo galiojimo, šis prašymas turi būti suprantamas kaip pateiktas dėl Sąjungos akto, kuriuo patvirtinamas šio tarptautinio susitarimo sudarymas. Ši galiojimo kontrolė, kurią turi atlikti Teisingumo Teismas, vis dėlto gali būti susijusi su šio akto teisėtumu atsižvelgiant į patį atitinkamo tarptautinio susitarimo turinį (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 50 ir 51 punktus).

86 Susitarimo dėl išstojimo sudarymas buvo patvirtintas Sprendimu 2020/135.

87 Taip pat reikia priminti, kad kai nacionalinio teismo pateikti prejudiciniai klausimai yra susiję su Sąjungos teisės normos galiojimu, Teisingumo Teismas iš principo privalo priimti sprendimą, išskyrus atvejus, kai, be kita ko, neįvykdyti Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatyti reikalavimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinio ar kai akivaizdu, kad nacionalinio teismo prašomas Sąjungos teisės normos išaiškinimas arba jos galiojimo vertinimas visiškai nesusiję su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku, arba problema yra hipotetinė (šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 6 d. Sprendimo *P. M. ir kt.*, C-264/18, EU:C:2019:472, 14 ir 15 punktus).

88 Taip yra nagrinėjamu atveju, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo dėl Sprendimo 2020/135 galiojimo tiek, kiek pagal Susitarimą dėl išstojimo Sąjungos piliečiams, pasinaudojusiems teise gyventi Jungtinėje Karalystėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nesuteikiama teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose šioje valstybėje, o ši situacija visiškai nesusijusi su pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija. Be to, Chartijos 39 straipsnis, kuriame reglamentuojama teisė balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose, visiškai nesvarbus atsakant į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, nes jie susiję su teise balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose.

89 Taigi į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti tik tiek, kiek jie susiję su Sprendimo 2020/135 galiojimu tuo aspektu, kad pagal Susitarimą dėl išstojimo Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nesuteikiama teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

90 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į ESS 9 straipsnį, SESV 18, 20 ir 21 straipsnius, Chartijos 40 straipsnį ir proporcingumo principą, Sprendimas 2020/135 negalioja tiek, kiek pagal Susitarimą dėl išstojimo Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nesuteikiama teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

91 Pirma, kiek tai susiję su Sprendimo 2020/135 galiojimo vertinimu atsižvelgiant į ESS 9 straipsnį, SESV 18 ir 20–22 straipsnius ir Chartijos 40 straipsnį, šio sprendimo 55–58 punktuose nurodyta, kad, Jungtinei Karalystei priėmus suverenų sprendimą išstoti iš Sąjungos pagal ESS 50 straipsnio 1 dalį, Sutartys pagal ESS 50 straipsnio 3 dalį nustojo būti taikomos Jungtinei Karalystei

Susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dieną, t. y. 2020 m. vasario 1 d., ir nuo šios datos šios valstybės piliečiai turi nebe valstybės narės, o trečiosios valstybės pilietybę. Vadinasi, nuo tos dienos jie nebėra Sąjungos piliečiai.

92 Kaip matyti iš šio sprendimo 46–51 punktų, pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktą, 22 straipsnį ir Chartijos 40 straipsnį teise balsuoti vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje gali remtis tik Sąjungos piliečiai.

93 Šiomis aplinkybėmis Sprendimas 2020/135 negali būti laikomas prieštaraujančiu ESS 9 straipsniui, SESV 20 ir 22 straipsniams ir Chartijos 40 straipsniui dėl to, kad pagal juo patvirtintą Susitarimą dėl išstojimo šios buvusios valstybės narės (šiuo metu – trečiosios valstybės) piliečiams, pasinaudojusiems teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nesuteikiama teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

94 Tas pats pasakytina apie SESV 18 ir 21 straipsnius.

95 Kiek tai susiję su SESV 18 straipsniu, iš to, kas išdėstyta šio sprendimo 78–81 punktuose, matyti, kad iš tuo sprendimu patvirtinto Susitarimo dėl išstojimo kylantis skirtingas požiūris į valstybėje narėje gyvenančius Jungtinės Karalystės piliečius, kurie nuo 2020 m. vasario 1 d. nebeturi teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje, ir Sąjungos piliečius, kurie tokią teisę turi, nėra diskriminacija dėl pilietybės, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį.

96 Dėl SESV 21 straipsnio pasakytina, kad iš to, kas išdėstyta šio sprendimo 79–82 punktuose, matyti, kad pasirinkimas pagal minėtu sprendimu patvirtintą Susitarimą dėl išstojimo po 2020 m. vasario 1 d. neišsaugoti valstybėje narėje gyvenančių Jungtinės Karalystės piliečių teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose šioje valstybėje narėje nėra šio straipsnio 1 dalies pažeidimas.

97 Darytina išvada, kad Sprendimas 2020/135 negali būti laikomas prieštaraujančiu SESV 18 ir 21 straipsniams dėl to, kad juo patvirtintame Susitarime dėl išstojimo nenumatyta Jungtinės Karalystės piliečių, kurie po 2020 m. vasario 1 d. toliau gyvena valstybių narių teritorijoje, teisės balsuoti ir būti kandidatais šioje teritorijoje organizuojamuose vietos savivaldos rinkimuose.

98 Antra, kiek tai susiję su Sprendimo 2020/135 galiojimo vertinimu atsižvelgiant į proporcingumo principą, pažymėtina, kad Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje nėra nieko, kas leistų manyti, jog Sąjunga, kaip Susitarimo dėl išstojimo šalis, palaikydama išorės santykius viršijo savo diskreciją, nes nereikalavo, kad bendrai šiame susitarime arba konkrečiai jo 127 straipsnyje būtų numatyta Jungtinės Karalystės piliečių, pasinaudojusių teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, teisė balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

99 Sąjungos institucijos ir įstaigos, palaikydamos išorės santykius, turi didelę politinio sprendimo laisvę (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. *Swiss International Air Lines*, C-272/15, EU:C:2016:993, 24 punktą). Įgyvendindamos savo įgaliojimus šioje srityje šios institucijos gali sudaryti tarptautinius susitarimus, grindžiamus, be kita ko, abipusiškumo ir tarpusavio naudos principu. Taigi jos neprivalo vienašališkai suteikti trečiųjų šalių piliečiams teisių, pavyzdžiui,

teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kuri, be to, pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies b punktą, 22 straipsnį ir Chartijos 40 straipsnį suteikiama tik Sąjungos piliečiams.

100 Šiomis aplinkybėmis Tarybai negalima priekaištauti, kad ji Sprendimu 2020/135 patvirtino Susitarimą dėl išstojimo, nors pagal jį Jungtinės Karalystės piliečiams nesuteikiama teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose jų gyvenamosios vietos valstybėje narėje nei pereinamuoju laikotarpiu, nei vėliau.

101 Trečia, kalbant apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytą aplinkybę, kad kai kurie Jungtinės Karalystės piliečiai, kaip antai EP, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, taikant 15 metų taisyklę neteko teisės balsuoti Jungtinėje Karalystėje, pažymėtina, kad ši aplinkybė kyla tik iš trečiosios valstybės teisės nuostatos, o ne iš Sąjungos teisės. Todėl ji neturi reikšmės vertinant Sprendimo 2020/135 galiojimą.

102 Darytina išvada, kad išnagrinėjus trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus nenustatyta nieko, kas galėtų paveikti Sprendimo 2020/135 galiojimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

103 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **ESS 9 bei 50 straipsniai ir SESV 20–22 straipsniai, siejami su Susitarimu dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos, priimtu 2019 m. spalio 17 d. ir įsigaliojusiu 2020 m. vasario 1 d., turi būti aiškinami taip, kad nuo tada, kai 2020 m. vasario 1 d. Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos, šios valstybės piliečiai, kurie pasinaudojo teise gyventi valstybėje narėje iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nebeturi Sąjungos piliečio statuso ir, konkrečiau kalbant, SESV 20 straipsnio 2 dalies b punkte ir 22 straipsnyje įtvirtintos teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, įskaitant atvejus, kai pagal jų pilietybės valstybės teisę jie taip pat neturi teisės balsuoti tos valstybės organizuojamuose rinkimuose.**

2. **Išnagrinėjus trečiąjį ir ketvirtąjį prejudicinius klausimus nenustatyta nieko, kas galėtų paveikti 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimo (ES) 2020/135 dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos sudarymo galiojimą.**

Parašai.